

Position paper gedeputeerde Edward Stigter namens provincie Noord-Holland voor het rondetafelgesprek Regionale Energie Strategieën op 27 januari 2021

Namens Gedeputeerde Staten van Noord-Holland en de twee RES-regio's in onze provincie dank voor uw uitnodiging om een position paper aan te leveren over onze ervaringen met en knelpunten rondom de Regionale Energiestrategieën. Onze belangrijkste boodschap uit Noord-Holland is: laat de Regionale Energie Strategieën vooral dicht bij de burger staan.

Twee jaar na de ondertekening van het Klimaatakkoord is het onze ervaring dat het een goed besluit is geweest om de regio's verantwoordelijk te maken voor het opstellen van hun eigen Regionale Energie Strategie. Natuurlijk is een proces van vallen en opstaan, van leren, ervaren en weer doorgaan. Maar dat levert wel het beste resultaat op met het meeste draagvlak.

Wij zijn in Noord-Holland trots op onze twee concept-RES'sen voor Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid met een mooi bod. In onze provincie zijn de concept-RES'sen tot stand gekomen in een bottom up proces met grote betrokkenheid van overheden, inwoners(organisaties), bedrijfsleven, natuurorganisaties, energie coöperaties, onderwijs, agrariërs en vele anderen. De hulp van het Nationaal Programma RES is van grote waarde gebleken en datzelfde geldt voor het instellen van een onafhankelijk programmabureau RES voor de twee Noord-Hollandse RES-regio's. Wel zien we in Noord-Holland veel kleine gemeenten die niet de kennis en capaciteit hebben om de participatieprocessen goed te kunnen doorlopen. Om hen in staat te stellen om uitvoering te geven aan de RES is duidelijkheid nodig over de bijdrage die zij krijgen om deze uitvoeringslasten te financieren.

Qua zon en wind denken we met de huidige plannen ons deel te kunnen leveren aan de landelijk beoogde 35 TWh. Ambities en zoekgebieden zijn er in Noord-Holland genoeg. De concept-RES'sen van april 2020 telden op tot 2,27 TWh voor Noord-Holland Zuid en 2,02 TWh voor Noord-Holland Noord. Na de verwerking van alle reacties en de wensen en bedenkingen van volksvertegenwoordigers, blijft hiervan ruim 3 TWh over, exclusief het plan Wieringerhoek. (potentieel 1,6 TWh).

Draagvlak en maatschappelijke betrokkenheid.

Een energietransitie zonder betrokkenheid van onze inwoners, is voor ons niet denkbaar. Wij zijn draagvlak dan ook niet als knelpunt, maar als een noodzakelijke voorwaarde voor succes.

In Noord-Holland zijn we vanaf de start samen met bewoners, energiecoöperaties, experts, bedrijven en maatschappelijke organisaties aan de slag gegaan om de twee RES'sen te realiseren. In totaal zijn er in de fase tot aan de concept-RES 117 regionale en lokale bijeenkomsten georganiseerd, waaraan meer dan 3000 mensen deelnamen. En ook in deze volgende fase naar de RES 1.0 organiseren we werkateliers voor inwoners en andere betrokkenen, kennisdeeldagen en thematafels over specifieke onderwerpen die extra aandacht vragen. Omdat bleek dat jongeren onvoldoende participeerden, zijn we gestart met een speciaal traject en hebben we aparte sessies met hen georganiseerd, zoals een scholenprogramma met gastlessen op middelbare scholen.

Volksvertegenwoordigers van Provinciale Staten in Noord-Holland zijn, net als alle gemeenten en waterschappen vanaf het begin van het proces betrokken. Voor hen zijn er (digitale) reflectiesessies en virtuele bustours georganiseerd, waar uitgebreid ervaringen en successen werden gedeeld.

Voor participatie met hun eigen inwoners zijn de gemeenten logischerwijs als eerste verantwoordelijk. Zeker nu zoekgebieden verder uitgewerkt worden, zien we dat steeds meer gemeenten participatiebijeenkomsten, draagvlakonderzoek etc organiseren. Kortom, er wordt veel uit de kast getrokken om participatie mogelijk te maken en draagvlak te bevorderen.

Als provincie hebben we een grote bijdrage geleverd aan het RES-proces in Noord-Holland Noord en Noord-Holland Zuid te ondersteunen. Het is een ongekend intensief proces voor alle overheden. Wat wij ook goed kunnen gebruiken is ondersteuning vanuit Den Haag om onze boodschap krachtiger te maken. In de regio staan bestuurders flink in de wind en zij zouden geholpen zijn als hun verhaal werd ondersteund door een consistente, landelijke boodschap over nut en noodzaak van de energietransitie.

Op basis van de ervaringen met de RES'sen zien wij dat een nieuw type overheid- in lijn met de filosofie van de Omgevingswet- hard nodig is. Een overheid die luistert en ruimte biedt aan maatschappelijke initiatieven. We doen het voor én met onze burgers.

Op verschillende plekken in Noord-Holland zien we daar mooie voorbeelden van, bijvoorbeeld in Noord-Holland Noord. Daar kwamen bewoners zelf met plannen om zonne-atollen aan te leggen op het IJsselmeer. Samen met hen hebben wij dit verder uitgewerkt, ook met het Rijk. De gezamenlijke inzet is nu dat dit wordt meegenomen in de MIRT-verkenning Wieringerhoek. Een eenzijdige focus op natuurontwikkeling is hier echt te beperkt; in het project ligt een grote kans (een potentie van 1,6 Twh) om energie op te wekken met zonne-atollen.

Wanneer je draagvlak serieus neemt, moet je accepteren dat er ook zoekgebieden afvallen. Als provincie hanteren we als stelregel dat de wens van de gemeenteraad uiteindelijk leidend is. Wanneer daar uiteindelijk geen draagvlak is, dan gaat het niet door. Wel zoeken we met elkaar naar alternatieven om het oorspronkelijke bod toch zoveel mogelijk overeind te houden.

Knelpunten in Noord-Holland

Wij hebben de afgelopen twee jaar enorm veel bereikt met de RES'sen. Natuurlijk zien we dat het niet overal soepel loopt. Dat we weerstand ondervinden. Maar dat betekent niet dat we de handdoek in de ring gooien. Juist nu moeten we door op de ingeslagen weg uit het Klimaatakkoord; een bottom up proces onder gezamenlijke regie van provincie, gemeenten en waterschappen.

We constateren een aantal knelpunten, bijvoorbeeld op het gebied van ruimtelijke kwaliteit en kostenefficiëntie. Deze zetten we graag op een rijtje:

1. **Ruimtelijke kwaliteit:** samen met de partners zijn we tot de conclusie gekomen dat een aantal zoekgebieden om een bovenregionale, gebiedsgerichte aanpak vraagt om tot meer clustering en samenhang te komen.

In totaal zijn 10 gebieden geselecteerd waarvoor dit geldt. De provincie heeft bij vier hiervan een trekkende rol op zich genomen (in de A7- en A9-zone, Diemersheg en de Greenports) om tot meer kwaliteit te komen. Hier worden ateliers georganiseerd om samen met de betrokken gemeenten, de netbeheerders en de belangrijkste stakeholders de zoekgebieden in samenhang te concretiseren. Dit gebeurt met behulp van ontwerpend onderzoek en het samen ontwikkelen van ruimtelijke principes. Ook dit doen we in nauwe samenwerking met alle partners. Het gaat erom samen tot gedragen kwaliteit te komen. Ook hier zie je weer die andere rol van de overheid.

Ruimtelijke kwaliteit gaat ook over de bescherming van **waardevolle landschappen**. Als provincie hebben we daarvoor drie beschermingsregimes: Natuurnetwerk Nederland (NNN), het UNESCO werelderfgoed en de Bijzondere provinciale landschappen (BPL). Belangrijke waarden en kernkwaliteiten in deze gebieden mogen niet aangetast worden. Dat betekent niet meteen dat er helemaal niets kan, maar het is wel passen en meten en vraagt zorgvuldig overleg met gemeenten en stakeholders als natuur- en landschapsorganisaties. Ook dit is iets waaraan we moeten wennen, provincie en gemeenten: het stoplicht staat niet eenduidig op rood of groen, maar neigt soms meer naar rood en soms meer naar groen.

2. **Druk op elektriciteitsnetwerk:** net als in veel andere provincies lijkt het elektriciteitsnetwerk al onze plannen niet aan te kunnen. In Noord-Holland pakken we dit punt voortvarend aan door samen met de netwerkbeheerders onze RES'sen op te stellen. Voor de knelpunten op de korte termijn hebben we een taskforce in het leven geroepen die no-regret projecten in het huidige energiesysteem versneld aanpakt. Zo kan in de gemeente Haarlemmermeer, na een vertraging van 10 jaar, nu eindelijk op korte termijn het netwerk aanzienlijk worden verzwared nadat we alle relevante partijen bijeen hebben gebracht om een oplossing te vinden.
Voor de langere termijn maken we een ontwerp voor het regionale systeem voor alle verschillende soorten energie die in de toekomst nodig zijn. Als provincie hebben we inzicht in de ruimtelijke ontwikkelingen en ook de instrumenten om deze te sturen. Aandachtspunt hierbij is dat de netbeheerders samen miljarden euro's moeten **investeren** om de netwerken te verzwaren. Daar zou een rijksbijdrage (vanuit het Groeifonds) zeer welkom zijn.
3. **Kostenefficiënte subsidies:** het sturen op de meest kostenefficiënte maatregelen kan bijten met de zoektocht naar draagvlak. Dat er een voorkeur is voor zon boven wind, is evident. In Noord-Holland zien we bovendien een voorkeur voor zon op dak boven zon op land. Maar dat zijn niet de meest kostenefficiënte maatregelen, waar in de SDE++ op wordt gestuurd. Daarom pleiten wij voor een werkbare en efficiënte aanpassing van de SDE++ zodat zon op daken kan concurreren met zonneweides in landbouwgebied. Naar onze mening is de SDE++ in omvang overigens ontoereikend om zonne-energie in de bebouwde omgeving volop te kunnen stimuleren.
4. **Warmtetransitie:** De uitvoering van de warmtetransitie is naar verwachting de grootste verbouwing van Nederland. Gemeenten zijn voortvarend aan de slag met de transitievisies Warmte en kunnen geholpen worden door de Regionale Structuur Warmte. De warmtetransitie komt achter de voordeur van onze inwoners en raakt hen direct in de portemonnee. Een winstwaarschuwing is op z'n plaats: binnen de gemeentelijke overheden is nog veel te weinig kennis en capaciteit om deze transitie handen en voeten te geven. En ook hiervoor geldt dat de bijdrage voor deze uitvoeringslasten nog niet zijn gekwantificeerd.
5. **Wetgeving:** Tot slot nog een knelpunt waar de Tweede Kamer mee aan de slag kan. In een aantal gevallen lopen we aan tegen wetgeving die niet meebeweegt met de grote transitie. Zo is na het advies van de Raad van State op de Energiewet weinig experimenteerruimte over om nieuwe concepten te ontwikkelen die het netwerk kunnen ontlasten. Er is bijvoorbeeld weinig mogelijk op het gebied van leveringsflexibiliteit of de ontwikkeling van private smart systemen. Het zou goed zijn wanneer hiervoor meer ruimte ontstaat.

Tot slot

Vanuit de provincie Noord-Holland willen we u tot slot nog twee hartenkreten meegeven. Als eerste een warm pleidooi om het Nationaal Programma RES te continueren, zodat de RES-regio's hun werk kunnen blijven doen. Het NP RES heeft in korte tijd een schat aan informatie en goede werkwijzen opgeleverd, waar provincies en gemeenten uit kunnen putten en waardoor uitstekende onderliggende regionale structuren zijn ontstaan. Het NP RES zorgt voor een uniforme aanpak waar nodig en maatwerk waar mogelijk. Daar plukken we allemaal regionaal de vruchten van.

En als tweede een oproep: de energietransitie is een grote opgave, waar miljarden mee gemoeid zijn. De energietransitie moet haalbaar en betaalbaar zijn. Niet alleen voor de burger, maar ook voor de medeoverheden. De Raad voor het Openbaar Bestuur is op dit moment bezig met een onderzoek naar de financieringsbehoefte van lagere overheden. Sommige provincies hebben het financieel lastig, maar met name veel gemeenten staat het water aan de lippen. Laat de energietransitie niet het laatste zetje zijn richting een faillissement van medeoverheden.